

Täysistunto 23.5.2019

Pikkuparlamentti, suuren valiokunnan huone, klo 8:30-10:30

Osallistajat

Jäsenet: pj. Aila Paloniemi (kesk), Antero Laukkanen (kd, saapui klo 8.45), Jussi Pakkasvirta (UniPID), Eli-na Korhonen (Naiset ja tytöt – painopiste), Rilli Lappalainen (Fingo), Timo Palander (SY), Jannika Ranta (EK)

Asiantuntijajäsenet: Erja-Outi Heino (UM), Klitta Kangas (VNK), Marja Innanen (Keke-tmk), Zabrina Holmström (OKM), Tuomas Leppo (STM), Kristiina Kumpula (SPR), Titta Maja (UM), Riitta Oksanen (UM)), Juha Savolainen (UM), Jussi Tikkanen (OM), Saija Vuola (YM), Anne af Ursin (VM)

Muut: Tuula Yrjölä (UM), Merjo Laine (VNK/Hämeen ELY)

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 8.30.

2. Pöytäkirjojen hyväksyminen

Hyväksyttiin täysistunnon pöytäkirja 14.3.2019 ja työvaliokunnan pöytäkirja 25.4.2019.

3. Suomen kehityspolitiikan tulevaisuus: koulutus, opetus ja oppiminen nousevina teemoina

Koulutus ja opetus ovat olleet kehitysrahoituksen valossa yksi Suomen merkittävimmistä toimialoista viime vuosikymmeninä (Kehityspolitiikan tulosraportti 2018). Opetus, opetuksen laatu, oppiminen ja koulutus eivät kuitenkaan näy riittävän vahvasti nykyisessä kehityspoliittisessa linjauksessa. Tällä hallituskaudella Suomi on lähtenyt vahvasti mukaan ratkaisemaan ”globaalia oppimisen kriisiä” ja rakentanut aktiivisesti hallintoa, oppilaitoksia ja järjestöjä yhdistäviä kumppanuuksia teeman ympärille. Kehityspoliittisen toimikunnan mukaan tämä suuntaus on erittäin toivottava ja sen tulisi näkyä vahvasti uudessa kehityspolitiikassa sekä laajemmin kestäväen kehityksen globaalissa ulottuvuudessa. Aamun keskustelussa kartoitetaan, mitä uusia suuntia teeman tiimoilta on nähtävissä. Keskustelemme aiheesta muun muassa yhdenvertaisuuden, syrjimättömyyden sekä uusien yhteistyömuotojen ja koulutusviennin näkökulmista.

Alustuksen aiheesta piti suurlähtetillä, johtava asiantuntija (toimivat yhteiskunnat ja opetus) Tuula Yrjölä, UM/KEO: Suomi on lähtenyt ratkomaan globaalia oppimisen kriisiä ja opetuksen sekä oppimisen laadun parantamista. Vastataan maailmalla olevaan kysyntään, mutta meillä ei riittävästi resursseja tehdä kaikkea. Nyt tuodaan yhteen olemassa olevia resursseja ja tehdään yhteistyötä sekä joustavia innovaatioita sekä kohdennetaan vaikuttavasti. Erityisesti henkilöstöresursseista on pulaa, mutta toki rahallisillekin

lisäresursseille on tarvetta koko ajan. Vuoden 2018 elokuussa UM julkaisi selvityksen ”Stepping up Finland’s role in global education”. Tämän selvityksen pohjalta asetettiin työryhmä (Tuula Yrjölä vetää) ja ryhmä miettii selvityksen pohjalta siinä esitettyjä kysymyksiä. Kyseessä on laajapohjainen työryhmä, jossa on mukana kaikki suomalaistoimijat yhdessä. Fokusta on laajennettu perusopetuksesta siihen, mitä Suomi voi tehdä enemmän, mm. ammatillinen koulutus kasvavan nuorison tarpeisiin. Ryhmä antoi suosituksiaan helmikuussa 2019. Nyt asetteilla on koordinaatiotyöryhmä, joka jatkaa samojen kysymysten parissa. Koordinaatioryhmä käy suositukset läpi yksi kerrallaan ja kutsuu asiantuntijoita kertomaan niistä syvemmin. Myös poliittista tukea tarvitaan hallitukselta. Ensimmäinen kokous järjestetään ennen juhannusta. Koulutus halutaan kehityspolitiikan selkeäksi painopisteeksi ja lisää määrärahoja sekä riittävät henkilöstöresurssit painopisteelle. Kansalaisjärjestöjen rahoitusta halutaan myös lisätä, koska järjestöjen apu kohdistuu haavoittuvimpiin ihmisiin ja ympäristöihin. Eri avustus- ja yhteistyömuotojen vaikutus tarkasteltava kokonaisuutena. Tavoitteena 100 miljoonan euron vuositaso vaikuttavuuden takaamiseksi (nyt 40-60 miljoonaa € per vuosi). Tehtävä strateginen lisäpanostus kansainvälisiin toimijoihin ml. YK-järjestöt ja kehityspankit. EU-vaikuttaminen myös tehokkaaksi, suomalaistoimijat mukaan EU-hankkeisiin, komission tarjouskilpailuihin osallistuttava ja kansallista EU-koordinaatiota on vahvistettava. Koulutusta nostettava EU-agendalla korkeammalle. Uusi rahoitusinstrumentti kehitysrahoituksen osalta kehitteillä EU:ssa ja siinä koulutusta on nostettava. Myös opettajien täydennyskoulutukseen lisää kehitysmaatuntemusta, ym. toimia tarvitaan Suomessa. Suomen edustustojen koulutusalojen asiantuntijat verkotetaan Team Finlandin kanssa. Kehitystutkimuksen tilaa voi vahvistaa ja luoda linkkejä kehitysmaiden omiin tutkimusyhteisöihin. Ammatillisen koulutuksen osalta suppea jatkoselvitys teetetään siitä, mitä Suomi voisi tehdä enemmän. Koulutusvienti ei ole erillään kehityspolitiikasta, vaikka yrityksillä on omat lähtökohtansa. Katsotaan mitä suomalaisilla yrityksillä on tarjottavana ja voidaan tiivistää yhteyksiä. Kehitetään myös joustavampia rahoitusinstrumentteja, jotka kannustavat monitoimijayhteistyöhön. Suomiareenalla on 16.7. keskustelutilaisuus, jossa käsitellään globaali oppimisen kriisiä ja sitä, mitä Suomi voi tehdä asian ratkaisemiseksi.

Keskustelussa todettiin, että koulutusviennin ongelmana on usein se, ettei indikaattoreissa ole kannustimia yliopistoille (ammattikorkeakouluille on enemmän) eikä ole insentiiviä käyttää tähän aikaa, koska se ei tuo rahoitusta yliopistoille. Vaikuttavuuden osalta pohdittiin miten mitata opetuksen tuloksia sekä sitä, muuttaako koulutus yhteiskuntaa ja maan taloudellista resurssipohjaa. Todettiin myös, että koulutuskapasiteetin vienti tulisi olla se, mitä viedään, ei niinkään itse koulutusta. Myös koulujen rakentaminen vanhanaikaista, mutta oppimisympäristöille erittäin tärkeää ja Suomen tulisi olla mukana myös tässä fyysisessä puolessa. *Kiinnitettiin huomiota myös* synergioihin eri alojen välillä: esim. väestönkasvu Afrikassa ja lisääntyvä nuoriso vaativat lisää panostusta koulutuksen lisäksi myös SRHR-oikeuksien koulutukseen. Koulu jää kesken erityisesti tytöiltä. Järjestöille koulutus on tärkeä asia. Koulutus tulee olemaan Suomen osa EU-pj-kautta, ja esim. marraskuussa 2 päivän tapahtuma Helsingissä, jossa on globaali kansalaiskasvatus teemana. HLPF:ssä heinäkuussa SDG 4 on teemana. Todettiin myös, että kun kehityspoliittinen selonteko uudistetaan, koulutus tulisi olla mukana vahvemmin kuin nykyisessä selonteossa. Myös instrumentit päivitettävä ja parannettava koulutuksen näkökulmasta.

Tulisi pohtia myös sitä, miten koulutus otetaan teemana mukaan humanitaariseen apuun. Kouluja otetaan käyttöön aseellisissa selkkauksissa ja lapset kärsivät tästä.

Tulosperustaisuus antaa rohkaisevia indikaattoreita; minkälaista opetusta koulutusta annetaan, mikälaisissa fasiliteeteissa (ei niinkään kuinka moni pääsee kouluun), muun politiikan tuettava koulutusta. Tarjoaa myös kaupallista potentiaalia opetusalan klustereille.

Tulisi päästä pois siitä, että eri teemat kilpailevat keskenään ja tulisi katsoa asioita kokonaisvaltaisesti. Ylipäätään koulutus tukee Agenda2030a.

Tuula Yrjölä totesi vielä lopuksi, että ammattikorkeakoulut tulee saada mukaan, verkostoa laajennetaan, ja huomioidaan synergiat: kaikki SDG:t liittyvät yhteen ja tämä täytyy nähdä strategisesti. Vaikuttavuus: koulutus vaikuttaa yhteiskuntaan. Oppimisympäristöt: huomioitava osana oppimisen kriisin syitä. Humanitaarinen apu: nexus, nähtävä kokonaisuutena.

Ulkoministerön edustaja totesi, että kehitysyhteistyön toimintatapojen muutoksesta keskustellaan, myös instrumenttien osalta. Instrumentin käsite nähdään haitallisena, koska se on liian rajaava käsite. Tulisi päästä pois sektoreista ja siiloista. Tulee pyrkiä monitoimijayhteistyöhön, ilmiöiden suuntaan.

4. Päivitys: KPT mandaatti ja asetusprosessi – KPT:n rooli

KPT:stä ensi syksynä mahdollisesti annettava erillinen asetus (ja sen sisältö) on merkittävä käännekohta toimikunnan historiassa, joka ohjaa myös tulevia toimikuntia. KPT:n tavoitteena on, että asetus varmistaa sen, että Kehityspoliittisella toimikunnalla on tarkoituksenmukaiset toimintaedellytykset palvella Suomen kehityspolitiikan ja kansainvälisen kestävä kehityksen Agenda2030 työn edistämistä, sen johdonmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Asetus tulee perustumaan laajemmalle KPT:n mandaatille. Valtioneuvosto vakinaistane KPT:n ensi syksyn aikana näiden pohjalta.

Tärkein avoin kysymys tällä hetkellä on KPT:n mandaatin sisältö ja sen määrittäminen. KPT:n 25.4. työvaliokunnassa sovitun mukaisesti toimikunta linjaa kantansa mandaatistaan ja sen päivitystarpeesta sekä asetuksesta TI 11.6. järjestettävässä työpajassa. Näillä eväyksillä KPT:n puheenjohtajisto ja sihteeristö tapaavat UM:n edustajat KE 12.6. ja tuovat terveiset sieltä takaisin KPT:n työvaliokunnalle TO 13.6. Tämän jälkeen asia jää UM:n valmisteluun ja asiaan palataan elokuussa. Tarkoituksena on saada mandaattiluonnos KPT:n syyskuun täysistuntoon 12.9. hyväksyttäväksi.

Kausilla 2003-2019 KPT:n mandaatti on määritellyt KPT:n parlamentaarisesti ja yhteiskunnallisesti edustavaksi kehityspolitiikan *neuvoa-antavaksi elimeksi, joka luo puolueiden ja sidosryhmien yhteistä näkemystä kehityspolitiikan nousevista kysymyksistä ja tekee suosituksia valtioneuvostolle niiden toimeenpanosta. Toimikunta seuraa ja arvioi Suomen kehityspoliittisen linjauksen ja Suomen kansainvälisten sitoumusten toteuttamista.* Mandaattia on päivitetty aina uutta toimikuntaa asetettaessa, mutta KPT:n perustehtävät (kehitysyhteistyön ja -politiikan sekä politiikkajohdonmukaisuuden seuranta ja arviointi) ovat säilyneet samoina kaudelta toiselle. Kaksi viimeistä toimikuntaa (2012-2015 ja 2016-2019) ovat laatineet toimikauden työohjelman mandaatin pohjalta. Työohjelmalla on pyritty siihen, että mandaatin eri teemat ja tehtävät suunnitellaan KPT:n jäsenten kesken ja rytmitetään toimikauden eri vuosille.

Keskustelu KPT:n vakinaistamisesta asetuksella on ollut käynnissä noin vuoden ja sen valmistelu alkoi viime syksynä. Ministeri Virolainen linjasi 20.9.2018, että KPT:n asema vakinaistettaisiin riippumattomana, UM:n omaa evaluointitoimintaa täydentävänä toimijana yhdessä KPT:n kanssa. UM teki taustaselvityksen syksyllä 2018, vielä huhtikuussa oli epäselvää, miten KPT itse saisi osallista osallistua ja tulla kuuluksi prosessissa. KPT:n puheenjohtajisto sekä sihteeristö tapasivat myös AVS-Kalkun asiantimoilta epävirallisesti 26.2.2019. Asiasta on keskusteltu myös KPT:n 7.2. työvaliokunnassa sekä 14.3. täysistunnossa. Näiden kokousten päätöksenä KPT:n puheenjohtajisto pyysi tapaamista suoraan UM:n hallintojohdon kanssa.

Tämä tapahtui 23.4. Paikalla tapaamisessa UM:stä olivat hallintojohtaja Ari Rouhe, KEO:n apulaisosastopäällikkö Riitta Oksanen, KPT-UM yhdyshenkilöksi tapaamisessa nimitetty ylitarkastaja Suvi Turja KEO-10 sekä henkilöstöhallinnon edustaja Jyri Järviaho ja KEO:n juristi Tiina Fiskaali. KPT:tä edustivat puheenjohtaja ja sihteeristö. Tapaamisessa KPT sai toivomansa vahvistuksen siitä, että toimikunta on mukana asetusprosessin valmistelussa. KPT:n kuuleminen asetusprosessissa tulee tapahtumaan täysistuntojen ja työvaliokunnan kautta ja prosessia pohjustetaan myös epävirallisissa työpajoissa kesä- ja elokuussa. Tapaamisessa todettiin avoimesti myös se, että KPT:n mandaatin ja tehtävien sisällöstä on mahdollisesti hyvinkin eri näkemyksiä osapuolten välillä. Siksi nämä käsitykset tulee kartoittaa ja avata. KEO:n juristi Tiina Fiskaali kertoi, että KPT:n asetus tullaan antamaan ns. erillisenä asetuksena perustuslain 119 § perusteella. Asetusta ei siis anneta ulkoministeriötä koskevan lain alle. Tämä tarkoittaa sitä, että KPT ei ole sidottu UM:n alaisuuteen vaan voi sijaita missä tahansa valtionhallinnossa. Sovittiin myös, että apulaisosastopäällikkö Riitta Oksanen päivittää asiasta koko toimikuntaa KPT:n täysistunnossa 23.5.

Riitta Oksanen, apulaisosastopäällikkö, UM/KEO alusti aiheesta UM:n näkökulmasta: KPT:n vakinaistamisen valmistelu on käynnissä UM:ssä. Nyt valmistellaan asetusta sekä sihteeristön työsuhteisiin (työsopimus-suhteiset palvelusuhteet) liittyviä asioita. Valmistelussa on erillinen asetus, joka ei sido KPT:ta UM:n alaisuuteen. Tulee olemaan tarpeen käydä keskustelua mandaatin sisällöstä UM:n ja KPT:n välillä. Tästä onkin tulossa yhteinen työpaja kesäkuussa. Kysymyksiä ovat mm. mitä tarkoitetaan neuvonannolla ja arvioinnilla, miten KPT on palvellut UM:ää, ja mikä on ylipäätään se kohta, johon KPT istuu ja mitä mitä sellaista KPT voi tarjota, mitä mikään muu prosessi tai foorumi ei tarjoa. Asia valmistellaan niin pitkälle kuin mahdollista ja viedään sitten uudelle ministerille, joka päättää lopullisesti asiasta. Kaikki etenee tällä hetkellä aikataulussa ministeriössä. UM näkee, että on tärkeää, että KPT on mukana prosesseissa (esim. asetuksen valmistelu- ja sihteeristön rekrytointiprosessissa).

Keskustelua Puheenjohtaja totesi, että asiaa on valmisteltu hyvässä yhteistyössä KPT:n ja ministeriön välillä. Pääsihteerin muistutti, ettei KPT:n kuuleminen prosessissa ole ollut itsestäänselvyys, mutta on hyvä, että asia etenee nyt. UM yhteistyöstä pääsihteerin totesi, että KPT:n suosituksille on ollut vaikea saada vastinetta UM:stä. Tämän vuoksi KPT on järjestänyt esim. työpajoja ministeriön kanssa. Suositusten ja niihin vastaamisen systematisointi on tarpeen. On hyvä pohtia sitä, mitä UM, mutta KPT:n työn luonteen huomioon ottaen on yhtä tärkeää pohtia sitä, mitä esim. Kestävän kehityksen toimikunnan jäsenet toivoivat. KPT itse näkee oman erityisarvonsa siinä, että toimikunta tekee nimenomaan poliittista arviota kehityspolitiikasta ja tätä ei kukaan muu Suomessa tee.

Todettiin, että on hyvä, että KPT rooli ja mandaatti selkiytyvät ja että UM ei ole KPT:n ainoa ”asiakas”. Muutkin ministeriöt ja valtionhallinto on otettava tässä huomioon. Todettiin, että UM on tärkeä, mutta myös muut sidosryhmät. Tästä nimenomaan nousee KPT:n lisäarvo. Lisäksi lisäarvoa tulee johdonmukaisuuden edistämisestä ja arvioinnista. Edelleen korostettiin, että KPT valvoo globaalista vastuun toteutumista ja sitä toteuttavat myös muut ministeriöt, ei vain UM. Todettiin myös, että KPT:lla voisi olla suurempi rooli, mutta siihen tarvitaan myös enemmän taloudellisia ja henkilöstöresursseja. Tulevaisuudessa KPT voisi tarttua ilmiöihin nopeammin ja koordinoida eri ministeriöiden globaalista vastuun toimia. Tässä olisi KPT:lle hieno rooli tulevaisuudessa.

Kestävän kehityksen toimikunta totesi, että on hienoa, että KPT:lle suunnitellaan pysyvää mandaattia. KPT:n rooli on todella tärkeä kestävällä kehityksellä ja globaali vastuu on kansallisen kestävä kehityksen toinen puoli. Kestävän kehityksen toimikunta tukee KPT:ta siirtymässä kohti globaalista vastuun politiikan seurantaan. Toimikuntien yhteistyötä on tiivistetty huomattavasti ja näin tehdään edelleen. KPT:n re-

surssit ovat heikot ja niitä tulisi lisätä. Sitoumustyökalua laajennetaan koskemaan myös globaalipuolta. Myös Kestävän kehityksen toimikunnan mandaatti uudistetaan tänä vuonna. Toimikuntien mandateissa tulisi huomioida toistensa ja yhteiset tekemiset. KPT:n jäsenistöön voisi tuoda vielä enemmän ristikkäisyyksiä Kestävän kehityksen toimikunnan koordinaatioverkoston, asiantuntijapaneelin ja nuorten Agendaryhmän jäsenten välillä. Arviointi ja seuranta KPT:n perustehtävinä tulisi säilyttää. KPT:n raportit ovat erittäin hyödyllisiä ja esimerkiksi Kestäävän kehityksen toimikunnalla suoraan käytössä. Todettiin edelleen, että KPT tuo lisäarvoa keskustelulle, mutta myös nimenomaan päätöksenteolle. KPT täydentää ministeriön omaa riippumatonta evaluaatiotoimintaa. Tässä on myös huomioitava se, että KPT on riippumaton arvioiva taho.

Ministeriöiden taholta todettiin, että KPT:n toiminta on kiinnostavaa ja ministeriöt haluavat ottaa kantaa sisältöihin, esim. muuttoliikkeen, ilmaston, kehitysrahoituksen osalta.

Pääsihteerin totesi, että kesäkuussa järjestetään KPT:n työpaja 11.6., ja heti sen jälkeen 12.6. puheenjohtajisto ja sihteeristö tapaavat UM:ää. Sen jälkeen 13.6. asiasta tiedotetaan KPT:n työvaliokunnassa. Kysyttiin UM:ltä onko mandaattiluonnosta/asetuksesta raamia pohjaksi jo tässä vaiheessa.

Riitta Oksanen UM:stä totesi, että KPT:n lisäarvosta käydään ministeriössä keskustelua ja että myös kokoonpano on tärkeää. Se, miten KPT:n toiminta nähdään muissa ministeriöissä, on ihan yhtä tärkeää. Oksanen totesi myös, että kehitysyhteistyö on julkisessa hallinnossa hyvin läpievaluoitua, kun verrataan muihin julkisen hallinnon sektoreihin.

5. Kehityspoliittisen toimikunnan kehittävä ohjaus – tarjouksen hyväksyminen

KPT:n työvaliokunnan sähköpostikokouksen päätöksellä 3.5.2019 jäsenet kannattivat yksimielisesti kehitävää arviointia suppeamman tarjouspyynnön jättämistä Frisky & Anjoy Oy:lle. Kehittävä ohjaus on jatkoa Frisky & Anjoy Oy:n vuonna 2015 toteuttamalle KPT:n työn vaikuttavuuden arvioinnille ja tästä syystä tarjousta ei pyydetty muilta tahoilta enää tässä vaiheessa. Kehittävän ohjauksen tarkoituksena on avustaa Kehityspoliittista toimikuntaa uuden mandaatin valmistelussa sekä seuraavan toimikauden toiminnan suunnittelussa. Yhtenä keskeisenä osa-alueen on KPT:n roolin ja toiminnan määrittäminen suhteessa Kestävän kehityksen Agenda2030:een. Kehittävässä ohjauksessa tarkastellaan KPT:n toiminnan kehittämistä, toimintaedellytyksiä (resurssit ja aseman riippumattomuus) ja toimintatapojen uudistusta. Kehittävässä ohjauksessa käydään läpi nykyisen mandaatin keskeiset osa-alueet ja mahdolliset päivitystarpeet niissä ja niiden edistämisessä, mm.:

- Poliittikkajohdonmukaisuuden ja kestävän kehityksen Agenda2030:n edistäminen
- Kehitysyhteistyön seuranta- ja arviointi ml. suositusten vaikuttavuus (UM)
- Sidosryhmien aktivointi ja yhteistyön vahvistaminen
- Kehityspoliittisen profiilin nostaminen ja eduskuntavaikuttaminen
- Valtionhallinnon sisäinen vaikuttaminen

Täysistunto hyväksyi tarjouksen.

6. Tiedoksi

- Terveiset KPT:n Suomen kehityspoliitiikan tila 2019 raportin ”*Globaalia vastuuta yli hallituskausien ja hallintorajojen*” julkaisutilaisuudesta 9.5.2019: Tilaisuudessa oli ennätysyleisö ja kiitosta raportista on saatu eri tahoilta. Yhteistyö kaikkien tahojen kanssa on ollut erinomaista.
- Päivitys 15.5.2019 työpajasta: Työpaja oli KPT:n ja Kestävän kehityksen toimikunnan yhteistyön jatkoa. Tarkoituksena oli käsitellä kestävän kehityksen tiekarttaa ja pohtia seuraava kehityspoliittiseen linjaukseen vaikuttamista. Kestävän kehityksen Polku2030 -hankkeen tuloksia sekä globaalivastuun politiikkaa tullaan viemään seuraavalla hallituskaudella eteenpäin. Poliittikajohdonmuokaisuus on tässä avainasemassa ja KPT voi sitä tarkastella, mutta ei toimeenpanna.

7. Muut tapahtumat

- TI 11.6. klo 14-16, KPT:n sisäinen työpaja: KPT:n toiminnan kehittäminen: mandaatin ja asetuksen sisältö (Villa Kivi)
- KE 12.6 klo 10, UM:n ja KPT:n puheenjohtajiston + sihteeristön tapaaminen mandaatin ja asetuksen sisällöstä
- TO 13.6. klo 8.30-10, KPT:n työvaliokunta (kab. Tervaleppä)
- TO 22.8. klo 14-16, KPT:n sisäinen työpaja: KPT:n mandaatti ja asetukset: KPT:n vastine UM:n ehdotukseen (Villa Kivi)
- TO 12.9. klo 8.30-10.30, KPT:n täysistunto (SuV-sali, Pikkuparlamentti)

8. Muut asiat

Ei muita asioita.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.05.